

REACTIES IN BEZET NEDERLAND

(op 6 juni en volgende dagen werd in de levensmiddelenwinkels een derde meer gekocht dan normaal) en de prijzen op de zwarte markt daalden gevoelig. Velen van diegenen die nog een radio in bezit hadden (de meeste Nederlanders hadden in de zomer en herfst van '43 krachtens Duits bevel hun toestel ingeleverd), waren na afloop van de werkdag niet van het apparaat weg te slaan. 'Van zes tot kwart over tien hebben we', noteerde een vooraanstaand illegaal werker in zijn dagboek,

'vrijwel ononderbroken Londen gehoord. Duits, Nederlands, Frans, Engels en weer Duits – gretig verslinden we de nieuwste berichten . . . 'Lieve Here, wilt U de *Tommies* helpen, om Jezus' wil, Amen!' – kleine Maarten en Johan hebben het bij hun avondgebedje niet vergeten. En met de dichter van de tiende Psalm gaat ons geroep op tot Hem, Die deze aarde heeft tot een voetbank Zijner voeten. 'Sta op, Here God, hef Uwe hand op . . . Breek de arm des goddelozen en bozen!''¹

In die geest werd die avond, zo veronderstellen wij, door miljoenen Nederlanders gebeden.

★

De bezetter, aan wie de vreugde-uitlatingen van de bevolking uiteraard niet onbekend bleven, nam op die 6de juni slechts één aanvullende publieke maatregel: teneinde het ontstaan van oplopen te voorkomen, verbood hij het ophangen van krantenbulletins; die bulletins hadden aan het einde van de middag al tot samenscholingen geleid.² Veel Duitsers waren even benieuwd naar nader nieuws als de meeste Nederlanders. Dat nadere nieuws verwachtten die Duitsers in de eerste plaats van Londen en het strikte verbod om naar vijandelijke radio-uitzendingen te luisteren, werd door hen dan ook druk overtreden. Een illegale werker die op die ochtend in het Arnhemse bureau van de 'SD' werd verhoord, constateerde er 'een zenuwachtig geloop en gedrentel, een voortdurend hakkengeklap, fluisteren en het komen en gaan van allerlei onpure typen' (vermoedelijk waren dat *V-Männer* die kwamen informeren of het

¹ A. van Boven (ps. van W. van de Kamp): *Jan Jansen in bezet gebied. Oorlogsdagboek van een ambtenaar* (1946), p. 332-33. ² Veiligheidshalve werden voorts (maar dat werd niet bekend) alle gevangenen uit de Cellenbarakken te Scheveningen naar het concentratiekamp Vught getransporteerd.